

Verden er større end her

En antologi med udgangspunkt i FN's verdensmål

Litteraturguide til udskolingene

Udviklet af Kia Lundsgaard

For Forlaget Leitura

Om materialet

Verden er større end her er en antologi for unge med ti noveller, der alle har fokus på klimabevidsthed og FN's verdensmål. Antologien er anbefalet fra 12 år og er anbefalet til undervisningsbrug.

Bogen er udkommet på Forlaget Leitura, 2022.

Det er noveller, som unge kan spejle sig i med hverdags- og verdensudfordringer. Novellerne handler blandt andet om at tage ansvar og være bevidst om den verden, vi alle bor i samt om de konsekvenser vores handlinger har – både nu og i fremtiden.

Undervisningsmaterialet tager udgangspunkt i tre af novellerne fra antologien:

- *Rans net* skrevet af Anne Spanget-Larsen, en magisk-realistisk novelle, der handler om affald i naturen og konsekvenserne ved plast i havene
- *Lejren* skrevet af Leon S. Dantoft, en dystopisk fremtidsfortælling om tørkens konsekvenser for befolkningen og klimaflygtninge
- *Jeg er ikke en taber!* skrevet af Pernille Norén Kyster, en realistisk fortælling, der handler om fattigdom i Danmark, familieliv, skole og om at turde at stå ved sig selv

Til alle novellerne findes der en række spørgsmål samt en meddigtende fortolkningsopgave.

Inden litteraturarbejdet påbegyndes, anbefales det, at elevernes forforståelse skærpes ved kort at arbejde med FN's 17 verdensmål, og hvorfor det dels har været vigtigt, at verdensmålene blev lavet, men også hvorfor det er vigtigt at blive ved med at arbejde med dem.

Lad eleverne undersøge de 17 verdensmål og hvilken betydning, det enkelte mål har for eleverne i deres hverdag og fremtid.

NEW YORK

25. SEPTEMBER 2015

VERDENS STATS- OG REGERINGSLEDERE MØDES TIL FN-TOPMØDET

17 VERDENSMÅL OG 169 DELMÅL,
SOM SKAL GØRE VERDEN TIL ET
BEDRE STED.

AFTALE.

LAVET AF @LAURAHLENA_BOOKART

Fælles mål efter 9. klassesettrin

Læsning

Kompetencemål

Eleven kan styre og regulere sin læseproces og diskutere teksters betydning i deres kontekst.

Færdigheds- og vidensmål

Eleven kan vurdere tekstens sproglige virkemidler

Eleven kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten

Eleven har viden om metoder til sammenstilling af informationer fra flere tekster

Eleven har viden om metoder til vurdering af teksters formål og perspektiv

Fortolkning

Kompetencemål

Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster

Færdigheds- og vidensmål

Eleven kan formulere egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog

Eleven kan fortolke egne og andres fremstillinger af identitet i tekster

Eleven har viden om metoder til fortolkning

Eleven kan sætte teksten i relation til aktuelle problemstillinger

Eleven har viden om metoder til at sætte tekster i relation til mulige fremtidsperspektiver

Rans net

Til læreren

Rans net skrevet af Anne Spanget-Larsen er magisk realisme, da Adrian, der er en helt almindelig skoledreng, pludselig står ansigt til ansigt med nordisk mytologis Ran, der er havets gudinde. Gift med Ægir og mor til ni døtre, der alle har navn efter havets bølger og natur.

Udgangspunkt for novellen

- FN's verdensmål nr. 14: Livet i havet

”Målet handler om at skabe en ramme for bæredygtig forvaltning og beskyttelse af havene og kystnære økosystemer og bedre bevarelse og bæredygtig udnyttelse af havbaserede ressourcer.”

Resumé

Adrian og hans klasse, 8.b, skal på skoletur til stranden for at samle skrald, som en del af et temaforløb om forurening.

Adrian glæder sig til, de skal afsted. Han mener, det er vigtigt at være klimabevidst og gøre en forskel, desværre er hans klassekammerater ikke helt så begejstrede. De synes ikke, det er fedt at stå på den blæsende, kolde strand for at lede efter affald, især fordi mange af dem ikke kan se, hvordan det overhovedet kan gøre en forskel i det store billede.

Adrian går for sig selv ned af nordtrappen langs skrænten. Vandet er højt, og Adrian må hoppe fra sten til sten, mens han leder efter skrald, han kan samle op. Han samler en opvaskebørste, en engangstallerken og en plastikflaske op og kommer tingene i sin sæk. Han finder også en glasflaske, men da klassen har fokus på plastik, kaster han glasflasken tilbage i havet, og det får havet til at reagere ...

Op af havet kommer Ran, havets gudinde, der klandrer Adrian og menneskeheden for at forurene havene. Adrian står med sit lille net og vil overbevise Ran om, at han vil hjælpe. Ran håner Adrian og med et voldsomt brøl skyller hun en kæmpe bunke plastik i alverdens farver op på stranden.

Gennemblødt og rystet skynder Adrian sig tilbage til sin klasse og råber:

”Vi er nødt til at hjælpes ad,” for at få samlet al plastik væk fra stranden.

Til eleven

Du skal læse en novelle, der hedder Rans net. Novellen er magisk realisme, hvilket betyder, det er en handling, der foregår i et miljø, du kender fra hverdagen, men hvor der er et element af noget uforklarligt eller overnaturligt.

Handlingsspørgsmål

1. Hvordan er Adrian anderledes end hans klassekammerater?
2. Hvilken betydning har havet for Adrian?
3. Hvorfor sætter læreren en konkurrence i gang?
4. Hvorfor viser Ran sig for Adrian?
5. ”Nej, du er kommet for at besudle og udnytte, ligesom alle andre af din slags,” brøler Ran af Adrian.
Hvad mener hun med det?
6. Hvordan får Adrian overbevist Ran om det modsatte?
7. Hvorfor kalder Ran på sine døtre?
8. Hvad betyder det, når Ran siger: ”Husk det! Intet I mennesker skaber kan måle sig med mit net og min kraft!”?
9. Hvilken følelse står Adrian tilbage med efter mødet med Ran?

Undersøgende spørgsmål

1. Hvilket verdensmål synes du, passer til Rans net?
2. Undersøg hvem Ran og hendes døtre er ifølge nordisk mytologi.
3. Læreren fortæller, der er over 150 millioner tons plastik i verdenshavene, undersøg hvilke konsekvenser dette har for naturen.

Vurderende spørgsmål

1. Hvad synes du om novellens udgangspunkt: Er det realistisk, at en klasse skal samle skrald?
2. Er du enig med Adrian i, at selv de små ting, det enkelte menneske gør, har en betydning, eller er du enig med hans klassekammerater i, at det at samle lidt plastik op, ikke har nogen betydning for Jordens fremtid? Begrund dit svar.
3. Adrian møder et mytologisk væsen, hvilken betydning har det for din oplevelse af novellen? Er det positivt eller negativt, når realismen brydes af magi?
4. Novellen er skrevet for at skabe opmærksomhed på et verdensproblem. Synes du, novellen fungerer efter hensigten? Hvorfor/hvorfor ikke?
5. Hvad synes du om novellens sprog, tematik og handling?
6. Hvad kunne du lide?
7. Hvad kunne man evt. ændre?

Hvad vil Jorden fortælle os?

Hvis nu Jorden kunne fortælle os, hvordan den har det med måden, vi behandler den på – hvad ville den så sige?

Skriv i taleboblerne. Begrund dine svar for en makker.

Lejren

Til læreren

Lejren skrevet af Leon S. Dantoft er en dystopisk fremtidsfortælling, hvor Danmark er ramt af tørke, og klimaflygtninge er et stigende samfundsproblem, hvor overskuddet til at dele og tænke på sine medmennesker er minimalt.

Udgangspunkt for novellen

Man kan argumentere for, at *Lejren* tager udgangspunkt i flere af verdensmålene, hvilket kan være interessant at tale med eleverne om efter læsningen af novellen:

Hvilke mål kan de se, at teksten berører og hvorfor?

Mål nummer 13 og 16 er fremhævet her:

- FN's verdensmål nr. 13: Klimaindsats

”Målet handler om at begrænse stigningen af den globale gennemsnitstemperatur til to grader over det før-industrielle niveau og styrke modstandsdygtighed og klimatilpasning i sårbare regioner.”

- FN's verdensmål nr. 16: Fred, retfærdighed og stærke institutioner

”Målet handler om at støtte fredelige og inkluderede samfund, give alle adgang til retssikkerhed og opbygge effektive, ansvarlige og inddragende institutioner på alle niveauer.”

Resumé

Sonja bor sammen med sin storebror og far i en lille sjællandsk landsby. Faren arbejder i marken, hvor han dyrker majs. Danmark er ramt af bagende sol, tørke og hungersnødlignende tilstande. Familien har oplevet flere flygtninge gå gennem byen, men denne dag opdager Sonja, at en familie har slået et telt op nær deres mark. Faren inviterer flygtningefamilien indenfor til mad. Næste dag står der tre telte, og med tiden kommer flere og flere flygtninge til. På markedspladsen, hvor faren og en anden af byens faste beboere Jensen sælger eller bytter mad, kommer Jensen i problemer, da han ikke vil give mad væk, uden at få betaling for det. Om natten bliver der sat ild til nogle telte, og der er skrevet **TAG HJEM** med store bogstaver. Næste morgen er lejren væk.

Til eleven

Du skal læse novellen Lejren, der er en dystopisk fremtidsfortælling. Ordet dystopi kommer af græsk og betyder det værste af alle verdener.

Handlingsspørgsmål

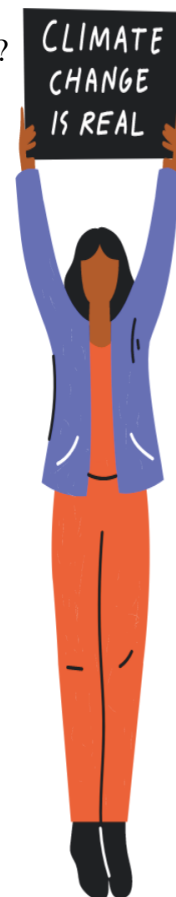
1. Hvad er Sonjas første indtryk af flygtningefamilien, der slår telt op?
2. Hvorfor inviterer faren den første familie indenfor, når han har svært ved at brødføde sig selv, Sonja og Bjørn?
3. Hvorfor inviterer han dem ikke på mad den efterfølgende aften?
4. Hvorfor reagerer Bjørn så voldsomt, da børnene har taget majs?
5. Hvordan opfører faren sig over for flygtningene, da han passer sin bod på markedspladsen?
6. ”Hellere dem end os,” siger Jensen.
Hvad mener han med det?
7. Hvorfor gør flygtningene, som de gør, på markedspladsen?
8. Hvad sker der med lejren?
9. Hvem tror du, er ansvarlig for ildebranden?

Undersøgende spørgsmål

1. Hvilke verdensmål synes du, passer til Lejren?
2. Undersøg hvor mange flygtninge, der findes i verden netop nu?
3. Undersøg verdens største flygtningelejr. Hvor ligger den? Hvor mange bor der? Hvad er deres fremtidsudsigter?

Vurderings spørgsmål

1. Kan du forestille dig, at Danmark engang kommer til at være som beskrevet i novellen?
2. Hvordan kan faren og Sonja blive ved med at være positive og have overskud til fremmede, når deres liv er, som det er?
3. Hvordan ville du have reageret, hvis du var hovedperson – mest som faren eller mest som Jensen? Begrund dit svar.
4. Novellen er skrevet for at skabe opmærksomhed på et eller flere verdensproblemer, synes du, novellen fungerer efter hensigten? Hvorfor/hvorfor ikke?
5. Hvad synes du om novellens sprog, tematik og handling?
6. Hvad kunne du lide?
7. Hvad kunne man evt. ændre?

Biodigt

Et biodigt er et biografisk digt, der kan være med til at sætte fokus på en persons følelser, tanker, karaktertræk og tætte relationer. Det er vigtigt, at du kan tekstforankre, når du vælger, hvilken indre stemning personen, du laver et digt over.

Et biodigt følger en fast form på 11 linjer.

Der, hvor der står ... skal fyldes ud med din fortolkning af hovedpersonen baseret på den læste tekst.

Du skal lave et biodigt over Sonja.

Når du har lavet dit digt, skal det layoutes, så det stilmæssigt passer til den stemning, du kommer i, når du læser novellen. Det kan være særlige farver, former eller billeder, der skal understøtte dit biodigt af Sonja.

-
- A stylized illustration of a globe with green and blue continents and oceans. Several hands of various colors (pink, orange, purple) are reaching up from the bottom, appearing to hold or support the globe. The hands are positioned around the bottom edge of the globe.
- Linje 1: Fornavn
 - Linje 2: Karaktertræk
 - Linje 3: Slægtsforhold (søn/datter af, søster/bror til...)
 - Linje 4: Elsker/holder af... (nævn 3 ting eller mennesker)
 - Linje 5: Føler... (3 eksempler)
 - Linje 6: Trænger til... (3 eksempler)
 - Linje 7: Frygter... (3 eksempler)
 - Linje 8: Giver... (3 eksempler)
 - Linje 9: Ønsker at... (3 eksempler)
 - Linje 10: Adresse
 - Linje 11: Efternavn, job.

Jeg er ikke en taber!

Til læreren

Jeg er ikke en taber! skrevet af Pernille Norén Kyster er en realistisk YA-novelle, hvor hovedpersonen Malou skjuler for sin klasse, at hun kommer fra et hjem, hvor pengene er små.

Udgangspunkt for novellen

- FN's verdensmål nr. 1: Afskaf fattigdom

”Målet handler om afskaffelse af ekstrem fattigdom, at mindske den relative fattigdom og sikre alle adgang til basale ressourcer.”

- FN's verdensmål nr. 4: Kvalitetsuddannelse

”Målet handler om at sikre både drenge og piger adgang til gratis grundskole uanset forældrenes indkomst niveau og sikre lige adgangs til højere uddannelse samt information helt generelt.”

Resumé

Malou bor sammen med sin mor og søster på syv år, Michella. Malou er lige begyndt i 10. klasse, en ny start. Hun glæder sig og synes det nye skoleår lyder spændende, mest fordi klassen skal være skole-faddere for et lille U-landsbarn. Problemet er bare, at det koster 200 kr. at være med. Penge, som Malous mor ikke har. Familien har ikke mange penge, hverken til tøj, tøjvask, mad eller luseshampoo. For at skaffe pengene, tømmer Malou sin sparebøsse med 64 kroner og forsøger at samle pant til resten. Malou får en ny veninde i klassen, Sarah. Men Malou tør ikke fortælle hende sandheden om de økonomiske problemer, hendes mor står i, og derfor lyver hun. Hun lyver også, da hendes klasselærer vil hjælpe hende. Forholdet til moren er anstrengt, og i det hele taget er det svært at være Malou. Men da hun alligevel beslutter at fortælle Sarah sandheden, så løber Sarah mod forventning ikke skrigende bort, tværtimod.

Til eleven

Du skal læse novellen *Jeg er ikke en taber!*, som er en realistisk ungdomsnovelle, hvor hovedpersonen står over for en række betydningsfulde valg.

Handlingsspørgsmål

1. Nævn minimum tre ting, som Malous mor ikke har råd til at købe?
2. Hvorfor er Malou glad for at have skiftet klasse?
3. Hvad er en skole-fadder?
4. Nævn minimum tre ting, som Malou lyver om.
5. Hvor er faren henne?
6. Hvorfor siger Malou, at hun hader sin mor – mener hun det?
7. Hvordan reagerer Malou, da klasselæreren taler med hende?
8. Hvorfor vælger Malou at fortælle sandheden til sidst?
9. Hvordan reagerer Sarah?

Undersøgende spørgsmål

1. Hvilke verdensmål synes du, passer til novellen?
2. Undersøg hvad forskellen på ekstrem fattigdom og relativ fattigdom er.
3. Hvor ligger fattigdomsgrænsen i Danmark?
4. Hvor mange børn og unge oplever ekstrem/relativ fattigdom i Danmark?
5. Hvor vigtigt er det for dig, at du har penge?

Vurderingsspørgsmål

1. Kan du forstå, hvorfor Malou vælger ikke at fortælle sandheden?
2. Kunne Malous mor have handlet anderledes?
3. Er Malous måde at være på i skolen og over for Sarah realistisk?
4. Beskriv Malou med fem tillægsord.
5. Beskriv Sarah med fem tillægsord.
6. Novellen er skrevet for at skabe opmærksomhed på et eller flere verdensproblemer, synes du, novellen fungerer efter hensigten? Hvorfor/hvorfor ikke?
7. Hvad synes du om novellens sprog, tematik og handling?
8. Hvad kunne du lide?
9. Hvad kunne man evt. ændre?

Instagram

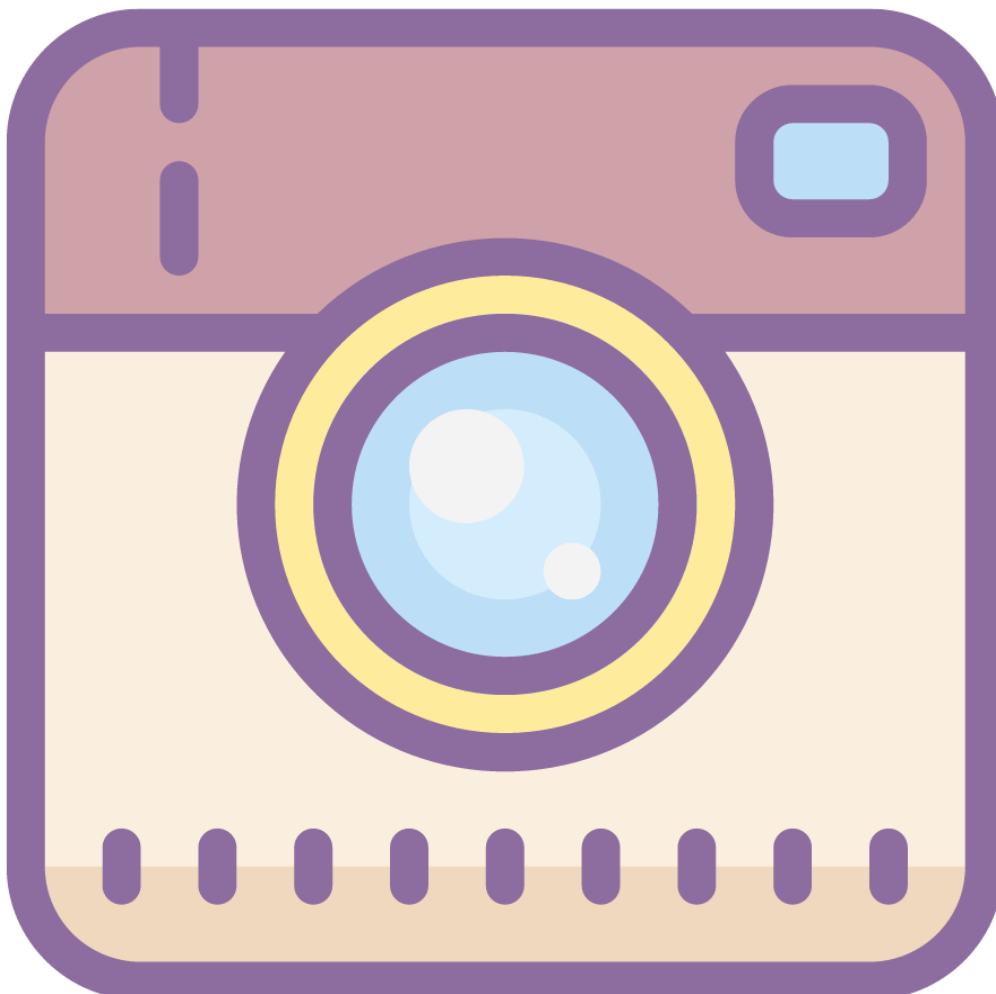
Malou bliver en succesfuld influencer på Instagram. Hun hyldes for sin ærlighed, og det fremhæves, hvor vigtig en rollemodel hun er for de unge, der har det ligesom hende. Hun vil gøre opmærksom på, at ikke alle har råd til hvad som helst, og man skal acceptere og være ærlig omkring sin økonomiske situation.

Du skal forestille dig, du er den succesfulde Malou og finde tre billeder, der beskriver hendes hverdag. Du skal til hvert billede skrive en tekst, hvor hun tydeligt beskriver sit budskab, samt tre relevante **#hashtags**.

Opgaven løses i et dokument på computeren.

Undersøg, om der allerede findes profiler på Instagram, Tik Toks eller andet socialt medie, der bekæmper tabu om fattigdom, fordomme og ensomhed blandt unge.

INSTAGRAM

Verden er større end her

En antologi med udgangspunkt i FN's verdensmål

Litteraturguide til udskolingen

Udviklet af Kia Lundsgaard
For Forlaget Leitura

Illustrationer og grafisk opsætning:
[@laurahelena_bookart](https://www.instagram.com/laurahelena_bookart)

FORLAGETLEITURA.DK